

שליחות במחלת - חלק רביעי של הסיפור החשוב ביותר שפורסם בישראל

בשלושת הפרקים הראשונים של כתבה סנסציונית זו, שפורסמו ב- שלושת הגליונות האחרונים של "העולם הזה", סיפר ציון בן-אפרים כיצד התקשרו עמו בכג-דאד, בסוף שנת 1948, ראשי מח-תרת עיראקית חדשה, שביקשה להיעזר בישראל כדי לגרש את הבריטים ואת נורי אל-סעיד, ולמ-נוע את חדירת הסובייטים. בן-אפרים תאר את פגישותיו עם מנהיגי התנועה - ביניהם כמה מן האישים החשובים ביותר ב-עיראק - ואת שיחותיו עמם ב-משך כשנה וחצי, בהן עמד על השקפת-עולמם ועל מימדי המח-תרת. בין השאר השתתף באסיפה של 150 ראשי-תאים מחתרתיים ברחבי-עיראק.

כשנאש ממגעו עם השלטונות, נתקל בן-אפרים בקלמן כץ, צבר בן 49, לשעבר ממפקדי אצ"ל, ש-הגיע במיבצע פרטיזני, בעזרת נחמיה ארגוב ז"ל, לדויד בן-גוריון, הסביר לו בפגישה אישית ארוכה את פרשת המחלת. ביגיי ציווה להזעיק מיד לירושלים את ראובן שילוח (תמונה משמאל). ארגוב קבע לכץ ולבן-אפרים עוד לאותו ערב פגישה עם שילוח.

באוקטובר 1950 נשלח בן-אפרים על-ידי המחלת לבירתה של מדי-נה ניטראלית, כדי לפתוח במגע עם נציגי ישראל. אחרי שהציר הישראלי במקום הודיע לבן-אפ-רים שלא ישתף פעולה עם מח-תרת, אלא ינהל משא-ומתן רק עם נציגיה של ממשלה קיימת, נפגש

בדברי הקדמתו לסידרה זו כתב אורי אבנרי: "הייתי עד לפרשה זו משלב מוקדם מאד... אני מו-סר בזה את מילת-הכבוד שלי ש-לפי מיטב ידיעותי כל הכתוב ב-סידרה זו הוא אמת לאמתה, וכי ידועים לי השמות והפרטים שהיה צורך להסוותם ולהעלימם כאן."

מיר ראובן שילוח מיחבל בשליחות

בכלל, הוא אינו בטוח שכל הענין אינו "טריק" בעל אופי קומוניסטי מוסווה. ממשלת ישראל אינה יכולה, כמובן, להיכנס למשאומתן במקרה זה. הוא רוצה הוכחות שהענין כולו אינו כזה. כל התוכנית של הליכוד השמי - ספק אם היא נושא לדיון רציני, ואם היא רצויה בכלל. הוא מוכן לדון במטרות קרובות יותר, אך היה רוצה לשבת עם אנשים שהם בשלטון, ואשר להסכם אתם יכול להיות ערך כלשהו - "במידה שהעריבים בכלל באים בחשבון כצד רציני לחוזה ממין זה". הוא התנסה כבר בעבר במשאומתן עם העריבים, הברר עלה לנו, היהודים, בכסף רב, ובסוף היה כשלון. לדוגמה הביא את המשאומתן שניהל עם האמיר עבדאללה מעבר הירדן. היו עוד פניות מצד עריבים, שאנו איננו יודעים עליהם, אך בכל ה-מקרים הוכח שלא היה להם ערך של ממש*.

לא ניכר ששילוח התייחס לענין ברצינות כלשהי. דיבר בטון אדיש, כמעט משועמם, ונתן לנו להבין כי אילמלא הוראתו המפור-רשת של ראש-הממשלה, יתכן ולא היה דן עמנו בכלל בנושא זה. זה ענין לטיפול משרד-התוך והממשלה, ולא לאנשים פרטיים כמונו, שבמקרה נקלעו לענין ובאים כמתחכים. אמנם יפה שאזרחים באים ומוסרים על ענין כזה לממשלתם, אבל הוא סבור כי מכאן ואילך יש להשאיר את הענין לטיפול בלעדי בידי הממשלה, שתכריע בו כראות עיניה, ואין ללחוץ לתשובה.

אין הוא מאמין כי העריבים אינם רוצים להשיג כסף ממשלת ישראל. אמנם כעת הם מדברים כך, אבל אחרי כן יעשו כמעשה חלפן מסויים (בבירה ערבית מסויימת), ויגישו לנו חשבון שמן. מכל ההצעה נודף ריח של הרפתקה מצד אנשים שאינם מתמצאים היטב בפוליטיקה של המזרח התיכון, ובמדיניות העולמית הגבוהה. אבל כפי שכבר הדגיש, אינו רוצה לדחות סתם את הענין כדבר חסר כל ערך, ואם יש צורך הוא בעצמו מוכן לצאת

ראובן שילוח קיבל את פנינו, בשעה 10 בערב, בנימה של הסתייגות בולטת. הוא לא עשה כל נסיון להעמיד פנים כאילו ביקרנו רצוי לו. הוא רק ביקש סליחה על שאינו יכול לפתוח את החלונות, למרות החום המחניק, בהיותו מצונן. הוא ישב עטוף בחלוקי רחצה חרפי, כשמגבת סביב צוארו. את פרטי השיחה רשמתי כעבור זמן מה, ואני סבור כי מן הדיון להביא אותם כאן כפי שנרשמו אז. מאחר ושילוח הבחין חיש מהר כי ציון בן-אפרים מתקשה בדיבור העברי, הציע לעבור לשפה הערבית, והמשך השיחה - עד לשעות הקטנות של הבוקר - התנהל בשפה זו. הסרנו את המעילים ואת העניבות, פתחנו את החולצות שהיו דבוקות לגופנו מרוב זיעה. אולם לא בשל כך סבלנו. ציערו אותנו יותר גישתו הכללית של שילוח ונימת דיבורו. יתכן שהתרגו על כי פנינו אל דויד בן-גוריון מעל לראשו, או על כי ביגיי הזעיקו באופן בהול ירושלימה כדי להיפגש עמנו. "איני יודע מה החיפ' זון", רטן ראובן שילוח עוד בפתיחתה של השיחה.

אחרי שמע מפי ציון פרטי פרשת ה- המחלת ואת שמות ראשיה, הביע מיד את דעתו כי כל הענין הוא בלתי-רציני. אין לדעת מה תוכל התנועה לעשות להגשמת רעיונותיה. זו שאיפה של כמה אנשים הרוצים להגיע לשלטון סתם. כל המדיניות בעיראק אינה אלא ריב בין משפחות מיוחסות, העולות ויורדות. "יש מי שהנהו משהו כיום, ויש מי שהיה משהו". הוא מעדיף לדבר עם "מישהו שהנהו כבר היום משהו", את אבו-שוקרי אינו מקבל ברצינות. אינו מוכן לנהל משאומתן רציני עם אדם שהוא פליט ארצישראלי, הנמצא בעי-ראק במקרה. בענין הסכם עם עיראק, הוא רוצה לדבר רק עם עיראקי טהור ("צאפי"), ובענין הסכם עם סוריה, הוא רוצה לדבר רק עם סורי ממש. בכלל, מה הטעם לנהל משא-ומתן עם אנשים ממדינה שאין לנו עמה שום קשר ישיר, וגם לא גבולות משותפים? אך הוא הוסיף מיד שאין לו דבר נגד זה.

הוא מוכן להיפגש עם ראשי התנועה, וגם לשמוע אותם. בכל זאת אינו רואה את הטעם לשבת עם עריבים שאינם כעת בשלטון, והמקמים רק שיגיעו אליו אי-פעם. אדרבה, יגיעו גא תחילה לשלטון, ויביעו אז את נכונותם להיכנס למשאומתן עם ישראל - או יהיה גם הוא מצידו מוכן לעשות זאת.

מאת קלמן כץ

* הערת העורך: זוהי ההודאה הראשונה מצד האיש המוסמך שאמנם היו פניות שונות מצד גורמים ערביים לממשלת ישראל בהצעות עזרה ושיתוף. לאור פרשה זו, מתשורת השאלה מה בדיוק גרם לכשלונן.